

præscriptorum pro re nata.

Observandum est, post apertas Vesicas Emplastris excitatas, Salvationem fuisse redintegratam, & ad diem hinc usque quartum persistisse. Unde constat, in Variolis, durante Salvatione, Medicamenta calida minime ad rem esse; nisi magnum aliquod Symptoma indicaverit; & jam tunc multum ea debere esse diluata.

Eodem die circa Meridiem ad Patientem accedens, vidi illum, Inquietudine, Delirio, Dyspnoea, Suffocatione, Sedibusque imminem. Calorem solummodo sensu internum; illius, qui Febri Miliari, vel Corticis Peruviani in Febre intermittente præpropere usus succedit, non abfimilem. Ad quem præscripti Margar. pp. ʒj. quinta quaque hora sumendum, cujus efficaciam, ad hujusmodi calorem extinguendum, frequenter expertus sum.

Vespere Febrilis calor erat expertus, nondum tamen Alvus substituit. Volui itaque ut sumeret perlarum pulverem in forma Boli, quo in Ventriculo & Intestinis diutius maneret, transiretque melius in venas. Et ut decoctum album Mixturamque ex Conf. Fracast. &c. in promptu haberet.

Die 28vo minus caluit, sedesque pauciores sunt. Nec recurrere reliqua mala symptomata. Præscripti itaque ut in usu Decocti albi, Bolique cum Julapio sexta quaque hora persisteret:

Vespere in eodem statu erat laudabili quo mane. Ne tamen à Vesicarum Ulceribus, nimis citò desiccatis, morbificæ materiæ pars superesset, jussi Vesicatoria pone Aures applicanda. Scilicet ut Cathartici vicem explerent, donec Purgatio per Alvum foret tempestiva. Et ut Julapii & decocti albi usus continuaretur.

Die 29no similiter ut pridie se habuit. Quemadmodum & diebus 30no & 31. Quapropter & jussi, ut in usu Pilularum ex Asâ foetida &c. & Julapii persisteret. Et hoc die 31mo præscripti Pilulæ Stomachicæ cum Gum. ʒb. hora somni sumendam, & manè seq. Syr. Rosacei solutivi ʒj.

August. 1mo ter quaterve Alvus laxa fuit bonis avibus.

2do Usa est Julapio & Pilulis de Asâ foetida, &c.

3^{io} & 4to & deinde 5to & 6to Pilulas Catharticas & Syrupum repetendo, à Morbo periculossimo omnino convaluit.

Historia Febris Exitialis, ubi Ager statim à principio suâ voce fuit privatus.

Circâ quintam diem Octobris 1709. digniss. Viri D. *Gulielmi Morisoni* Armigeri Filius, sedecim annos natus, Temperie biliosus, & in iracundiam aliisque Animi Pathemata facile accensus, Febre correptus est. In quâ Tempestate, ab aliquot antea hebdomadis, Febris maligna Londini grassata fuerat.

Cum primùm illum visitaverim, nulla pars ei doluit. Neque ulla Vomitione, aut Ventriculi Aegritudine, Emetici usum indicante, tentabatur. Pulsus erat frequens ac debilis. Et usque à Morbi principio magnâ loquendi difficultate, cum stupore affectus est. Quibus accessere Tremores subsultusque Tendinum; lingua arida & subnigra; Urina coloratior & clara, & ut plurimum involuntariè emissa, cutisque calida & sicca.

Hac pessimorum Symptomatum apparente Syndrome, accitus est D. D. *Greov.* Præscripsimus Alexipharmata ex *Serpentariæ Radice*, *Bezoar*, &c. & paucos post dies maculis rubris & purpureis Aegroti cu-

ticula, imprimis super Pectus, Crura, Tibiasque, scedata fuit. Hæc Symptomata, aliquando paulò mitiora, dies quatuordecim prævalebant. Postea evanescere maculæ, creveruntque adeò Motus Convulsivi, ut Ager plures dies moribundus videretur.

Ferè in Morbi principio Emplastrum Vesicatorium capiti applicandum jussimus; ex quo recolligere mentem, & quodammodo balbutire cepit. Deinde & in Morbi progressu artubus universis alia apponenda; imò & aliquibus renovanda. Semper enim exsiccatis Vesicarum Ulceribus ferociùs ingruerant Symptomata.

Deinceps, cum dies aliquot eadem Vesperi exacerbari videremus, Corticis Peruviani tunc pulverem tunc Infusum, minore Dosi visum est præscribere. Unde motus Convulsivi suppressi sunt. Aegrotus tamen, cujus vires & ipsa caro absumptæ fuere (ita ut in coxâ, in quam cubabat, Sphacelismus generetur) tandem fato cessit.

Notatu non indignum est, quòd Morbi decem aut duodecim ultimis diebus, adeò foetidè spiraret perspiraretque Aegrotus, ut cubiculum odoratis fumigare necessum esset. Et ego ipse, dum paulò propius illi, in os meum respiranti inclinarem, subito Aegritudine & Languore correptus, horas aliquot in patulis agris vehi coactus sum; & inde rediens Vinum Hispanicum Montanum assatum inter prandium bibere.

Dilectum est cadaver perita manu D. D. *Douglass.* Super pectus fusci coloris macularum congeries adhuc erat conspicua. In Arteriis Venisque in Abdomine magis conspicuis, nil contentum erat, præter *Sphæribus* nigricantis Sanguinis, mediis spatiis sero omnino vacuis. Haud equidem vulgare spectaculum. Vel quòd rariùs contingeret, vel ex Febris mortuorum, rariùs dissecarem Cadavera. Etiam si hinc constet, hujusmodi cadaverum, æquè ac aliorum, Anatomem, haud mediocri ex usu fore. Proindeque hanc Febris, licet alterius generis, Historiam apposui; tunc ut exhiberem exemplum, ad Tractatus prioris Appendicem referendum; tunc ut Alios alia hujusmodi Exempla, in communem Medicorum usum funderem proferre. *Haltens* DAVID HAMILTON.

JO. MARIE LANCISII

Intim. Cubicul. & Archiat. Pontificii

LIBER Complectens V. EPIDEMIAS

Perniciosarum, & Castrensiarum Februm, quæ diversas Pontificiæ Ditionis Urbes penè vastarunt.

Premissis iis quæ ex eodem Clariss. Autore, salutaria sunt paludum accolis: & quorum usû effluviis minus ladi possunt.

Cum salubris aër, vicissim respiratione acceptus, remissusque, nostra fluida blandè premat, miscet, dividat, subtiliora, levioraque reddat: undè vigor, & sanitas solidis etiam partibus accedit: insalubris contra, ex palustribus præsertim halitibus, eadem liquida, atque inde totum hominem multifariam labefactet; locus se sperit, ut prophylacticum ostendamus vitæ regimen, quo quis propè lacunas, & stagna habitare coactus, sese à pravisorum exhalationibus utcumque tueri possit. Rectè enim M. Varro *graviora* inquit, *quæ ex cali, terraque insalubritate oriuntur mala, per nostram diligentiam leviora fieri possunt.*

II. Mitto hinc tutissimum illud præsidium, quod ab Hippocrate primum, subinde à Cornelio Celso, atque à Galeno commendatum, jocose postmodum à Capivaccio, aliisque traditum est iis, qui se à pestiferis malis ob cœli inclementiam tutari conservarique cupiunt. Scilicet fugiendi statim locum, ubi pestilentia grassatur. Vocant autem recentiores ejusmodi remedium *pilulas de tribus*, quippe ternis constatas adverbis *citò, longè, tardè*, quæ sanè lenivir, atque perstrinxit carmine Vincentius Alzarius à Cruce, inquiens. *Cede citò, longinquum abi, serusque revertè.*

III. Et quidam in censu locorum palustrium celebre est factum M. Hostilii, qui, cum Salapiam ad lacum sitam quatuor millia passuum ab eo loco Salapias transfulisset, civis illos annuâ peste liberavit. Mitto, inquam, hæc; nam in præsentia non alienigenas adhortamur, quibus unicum est pharmacum astate, atque autumno vel non venire in loca palustria, vel saltem in iis moras minimè necesse, multoque minus somnum capere; sed eos amice admonemus, qui aut indigenæ, aut pro munere, officioque, quod gerunt, paludum sunt incolæ, neque ab illis sine certo periculo vel miseris ducendæ vitæ, vel incurrendi dedecoris, vel subtrahendæ populo charitatis, possunt discedere; Eousque sub gravi etiam cœlo per continentiam præsertim, abstinentiamque durare necessum est.

IV. Laudamus itaque in primis, ut indigena, vel hospes, cum procul ac longè à paludibus iis prohibetur, saltem in eo aut Oppido, aut Villa, in quâ degit, ades muret, vel in ædibus cubiculum; undè de noxiis effluviis quàm minimum teneatur haurire; potissimum verò caveat, ne janua illius domus, quam incolit, neve ejusdem conclavis fenestras recta palustrem sinum spectent. Amphissimum necessitatis, ac bonitatis hujusce præsidii argumentum olim nobis præbuit post Hippocratem M. Varro qui, cum *Corcyra esset exercitus, ac classis, & omnes domus repleta essent agrotis, ac saneribus, immisso fenestris novis aquilone, & obstruendis pestilentibus, januaque permutata, ceteraque ejus generis diligentia suos comites ac familiam, incolumes rediit.* Simile quid molitus fuit Empedocles, cum patrios agros sterilitate, ac pestilentia liberavit, obstruendo montis faucibus, per quas auster in campos incidit, ut narrat Plutarchus.

V. Sapientissimi autem hujus consilii præstantiam nos ipsi pluries experti sumus, amicisque nostris inculcavimus, cum Portuense, aut Ostiense litus valetudinis, vel relaxandi animi causâ incolendum peterent; videlicet ut abstinerent à somno in cubicalis ad Euronotum, vel ad Austrum conversis, sed diligenter aquilonarem plagam seligerent: cum contra multos cœli tepore allectos, ex quo conclavia ad meridiem delegerint, capitis gravitate, atque etiam febribus laborasse deprehenderimus. Neque sanè opus est longius rationes persequi, cur per directionem perpendiculararem à paludibus in apertas domorum fores effluvia liberius ferantur; sunt enim eadem per se notissima, atque omnibus explorata, ut singillatim, & prolixè expendi non debeant. Etenim quis non intelligit ex lacunato centro effluvia celerius per lineam rectam, ac propterea majori copia fluere, quàm per obliquam, in quâ distrahantur, ac debilitantur, quemadmodum fumus ex camino egrediens, qui quousque rectâ fertur, densus est, & oculos ferit, postquam verò obliquo itinere decurrerit, dissipatur per aëra, dissipatur, ac resolvitur, ut non amplius sentiantur, aut noceat.

VI. Ad hoc præsidium accedit secundum de incendiis intrâ domos (nam de publicis ignibus egimus superius) resinosis lignis, atque odoriferis baccis, quæ aërem non solum densum, sed inquinatum quoque insectorum ovulis, paulatim dispellunt, attenuant,

& purgant. Inter suffitus verò antiquissimus est, qui ex sulphure paratur: legimus enim Homerum Medicinæ non ignarum, inducentem Ulysses, à quo jubetur anus ferre ignem ac sulphur ad purgandam domum, cadaverum putore inquinatam. Vivum verò sulphur cum pice ac sale decapitato summis laudibus extollit Helmont.

VII. Et quidem quæ sit ipsius sulphuris vis ad extinguenda insecta, quibus conclusus parietibus aëre inficitur, legantur experimenta apud Leëuwenhœckium. Propterea non immeritò ad solvendum corrigendumque aërem P. Salius Diversus, & Paul. Zach. ex Lemnio, aliisque commendant pulverem pyrium, quo fit, ut tormenta bellica diluculo explosa aëria miasmata dissipare, ac discutere passim credantur.

VIII. Tertium deinde in prophylaxi salutare consilium erit, ut optimo quis, parcoque victu utatur. Nam vitium aëris rarò agit nisi in corpora ad excipiendam labem jam parata: præparant verò, ac disponunt peccata potissimum in cibo. Vitant è contrario communem cœli labem, qui euchymis, modicisque alimentis utuntur, ac propterea Celsus de pestilentia observatione agens nos admonet, *cibum tunc modicum assumendum ne crudelitatem moveat.* Apertissima res est *Socratem propter summam temperantiam non solum omnia serè vita sua tempora valetudine inoffensa vixisse: verum, quod nostram ad rem maxime facit, se à pestilentia illius vastitate, quæ in bello Peloponnesiaco, in prima ipsam Athenensium Civitatem internecino genere morbi depopulata fuit, immunem penitus perstruisse,* quod etiam memoratur ab Aliano. Nobis etiam aliquot ante annos mirum quid accidit observate, XXX. circiter è Romanâ nobilitate quæ Viros, quæ mulieres, qui ad Tiberina ostia circa Kalendas Januarii rusticaturi soccesserant, stante semel improvisò, sævoque ex Lybiâ vento tertianis febribus fuisse correptos, uno tantum excepto Equite Marcello Sacchetto Hierosolymitani Ordinis ad Aulam Pontificiam Oratore, qui cautus, & prudens cum sit, tantum cibi, & potionis solet adhibere, ut vires suas reficiat, non opprimat.

IX. Porro qui assatim, & multò facilius cibos mali succi comedunt; duplici ratione ex circumfusò morbido aëre certam perniciem; dubiam verò qui parcè, ac salubriter vivunt, sibi comparant: primum sanè quòd illi cruditates in primis viis perpetuò gerentes, paratam semper escam habent ad alendos vermes, quorum majorem copiam ingerunt, fovent, ac nutriunt qui magis edunt: Deinde verò quòd heliiones, cum habeant vasa, fluidis tumentia, minorem libertatem permittunt itui, ac reditui sanguinis, & lymphæ per universum corpus, atque idcirco facile fit, ut ex levissima quavis causâ in ipsis surgeatur renixus sensilibus, atque insensilibus secretionibus: quinimò ut inhibeatur excursus puri etiam aetheris ex atmosphæra per pulmones in sanguinem, & per cranii foramina ad cerebrum subterfugientis.

X. Ad alimentorum quoque usum referuntur condimenta quædam acidula, & subaustera, cujusmodi sunt succi, & conservæ malorum granatorum, cydoniorum, aurantiorum, citri, atque oxalidis; quæ interdum cibus admixta plurimum valent tum ad compescendum, temperandumque morbidum fervorem, quem edulia intrâ stomachum æstivo tempore concipiunt, atque inde ad figenda citissime alioquin à primis viis per galaxiam fugitive, maligna corpuscula, quæ cum sint urinosa, & cadaverica ab acidulo salibus blandè cicurata præcipitantur cum facibus; tum etiam ad leviter constringenda laetiorum præsertim vasorum orificia, ne infestas particulas ocyus admittant, atque excipiant, quàm per ipsam fermentorum vim cum alimentis probè mixtæ infringantur, ut patet

est, ac levigentur. Qua de re non desunt Auctores, qui Avicennæ opinioni adherentes acetum quoque laudant in præservatione à peste; quod tamen nos in Villicis, ac Messoribus aquæ admixtum; viris autem Urbanis aromatibus castigatum commendamus; cujus formulam tradit præ cæteris opportunissimam Alzarius à Cruce.

XI. Referimus quoque ad præcepta alimentorum studium sumendi semper priusquam quis domo egrediatur, sumendi, inquam, aliquid, quo stomachus roborari, & aëris inquinamento obniti possit. Gracilibus potius frustulum panis assati cum vino optimo; subpinguibus verò tantillum aceti theriacalis cum buccæ similiter panis; sunt qui cum Galenò rusticis magis probant allium: illud certissimum est, unumquemque sibi Medicum esse oportere; itaut modò parum theriacæ, modò allium, modò vinum, modò poscæm rosaceam pro temporum ratione accipiat. Uno verbo vitandum omninò est, nè quis vacuo stomacho in publicum prodeat. Nam cum jejunium, sive ut Hippocrates ait, *omnis extenuatio cutim laxet*, & vasa post somnum propter sequutam majorem perspirationem necessario tam foris quam intus plùs solito hient, atque dehiscant, aptiora sunt hæc per id temporis ad prava imbibenda, quæ in aëre fluitant, corpora. Quare consultius erit jentaculum sumere vel antequam fenestras aperiantur. Hic tamen pro coronide tertii hujus consilii animadvertere debemus nos etiam experimentis confirmatum habere in locis damnati aëris aquæ cavendum esse à crapulâ, atque ab inedia.

XII. Quartò ad avertendas castrenses febres ex nocentibus paludum habitibus maximum quoque est auxilium qualitas, quantitas, & modus potionum, quibus accole uti debent. Nam, quod spectat ad qualitatem, certè vinum opportunius est aquâ, præsertim annuum, defæcatum, austrium, & subtile: stomacho enim gratissimum est, cardiacum, & vermibus hostile. Quòd si pro hominis temperamento diluendum sit, aqua advehatur ex locis minimè coenosis; hæc namque latices ferunt non tantum impuros, sed infedus quoque contemneratos. Mensura autem hauriendi potus longè minor convenit habitantibus propè paludes quam procul. Nam aër stagnis, lacunisque circumfusis aqueis particulis magis redundat, quam apricus subtilis, ac ventilatus. Quare mihi quidem persuasum est homines minùs commodè ferre largum potum, ubi aër multum aquæ permixtum habet, atque undè non levem fluidi haud compressilis copiam haurire possunt: Quod tandem attinet ad modum, certissimum est portiones non calidas, non tepidas, sed actu frigidas, ac nive per æstatem rigentes ad præcavendum iis conducere, qui paludum, atque humentium litorum sunt habitatores. Nam præterquam quòd Rasis, Janitius, Ficinus, Nicol. Manard. N. Massini, P. Castellus, P. à Castro, alique multi frigidas ex glacie, aut nive portiones ad hunc finem commendant; refert Plempius, *post usum nivis vino refrigerando inventum rariùs quam solibat pestilentiam Sicilia regnum invadere*: quod confirmari ait à Balthasare Pisanello qui tradit, *diligenti observatione exploratum esse in urbe Messanâ quotannis mille numero pauciores quam ante usum nivis interire*. Idemque probat ex Ludovico Nonnio Hispanorum exemplo, quos febribus malignis minùs tentari scribit, ob frigus nivati potus, quo factum esse ait, ut *Hispani Medici doctissimi Vallesius, & Mercatus, usum nivati potus Civibus suis pro utili & jucundo persuadeant*. Sed non oportet aliundè rationes reperere, cum diuturno experimento nobis constet, in regionibus impuri, ac penè lethiferi aëris, præcipuè secundum Tyrrheni maris litus, nullum securius ad tutandos incolas ab epidemias febribus inventum esse remedium ipso nivis usû; cujus profectò eventus causam, cum olim stu-

diosè persequuti fuisset, non aliam verosimiliorem comperimus, quam quòd glacies, & nix contactu, & permixtione rigido-nitrosarum suarum partium, principia hauriendorum liquidorum, atque etiam aëris, qui eadem liquida inter deglutendam committatur, in eum nexum, positionem, ac temperiem redigit, cujusmodi sunt aëris, potionumque particulæ decursu totius hyemis etiam apud ipsas regiones infamis, & damnati aëris, in quibus propter per id temporis ab hominibus impunè solent hauriri.

XIII. Quid? Quòd nitrosi sales in nive redundantes, non tantum possunt invertere, ac figere illas aëris moleculas, ex quibus castrenses febres nascuntur, sed, quod pluris est, coarctare quoque solent, & constringere poros, & immiffaria oesophagi, asperæ arteriæ, & ventriculi; undè malignis corpusculis, quæ cum potu, cibo, & aëre ingurgitata subindò in sanguinem, præcordia, & cerebrum subterfugerent, vel nullus vel saltem minor, quam illarum perimeter exigit, aditus pateat. Neque alià certè ratione quosdam ventriculi imbecillitate affectos refrigeratis nive aquis feliciter à Galenò curatos fuisse legimus, quam quia stomachus urinosis salibus, igneisque particulis quandoque obsidetur, eique nihil melius, quam frigidus potus, fluidorum igniculos concentrando, & solidorum fibras constringendo medetur. Valet etiam nivis usus quia ovulorum cicatriculas æstu vigente ita comprimere, ac coarctare potest, ut vitales motus in iisdem inchoari prohibeat; nam hyems vermium ortui obnitiur.

XIV. Quintum erit consilium de vitando nocturno, atque antelucano aëre: Etenim cum alias docuerimus, noxia effluvia in eâ atmosphæræ parte, quæ nos circumdat, copiosiora natate abeuntibus solis radiis, quibus cum verberantur, quaquaversum solent dispersitici proindè eadem magis compacta, majorique etiam agmine intrâ nostrum corpus, cum sol nondum exortus, vel præcipitatus est, descendunt, ac penetrant. Qui verò publicas ob causas noctu iter facere coguntur, nares, frontem, & aures soveant spiritu vini camphorato, admixto aceto rosaceo, quinimò tabaci foliis, dentibus contritis, vel per fumum exceptis sputum moveant; nam impedimento sunt aëris contagio, quominùs ab ore ad caput, infernaque viscera prolabatur. Celebre est exemplum, quod ab Annibale manavit ad posteros. Nam cum strenuus hic dux, licet non ætivo, sed verno duntaxat tempore paludes incoluisset, nocturno tamen humore, palustrique celo gravante caput, & quia medendi locum, nec tempus erat, altero oculo capium fuit, ut narrat Livius. Hoc loco juvat animadvertere fugiendum quoque esse magnum corporis motum, quippe quo aër uberius undèquaque per poros tubulosque à nobis excipitur. Etenim cum propter gymnasticam, venationem, agrorumque operas violentius cum fluida, tum solida in nobis agitentur, multo extruduntur corpora, quæ, ubi sanguis, spiritusque resederint, subvacuos poros, carnes, & vasa relinquunt: quo fit, ut ambiens aër tam per auctam respirationem, quam per cutim facilius, & copiosius ingeratur, cumque illo major quoque effluviis malignorum vis cerebrum, ac præcordia petat. Audiendus hac in re Magnus Hippocrates; ubi rectam daturus prophylaxeos methodum iis, qui à malè affecto aëre populares morbos timeant; *Providendum, inquit, ut quam paucissimum aëris influxum in corpus ingrediatur, & ut ille ipse quam peregrinissimus (nimirum ab non inquinato loco) existat*. Factum proindè legimus apud eundem Coum, ut in quâdam aëris constitutione *Mulieres non similiter ut viri à tussi afflicta fuerint, quod non ut viri è domibus prodierint*.

XV. Sextum præsidium ad declinandum putorem aëris maximum est, quanquam sic purè negativum, sedula

dula videlicet abſtinentia à deglutendâ ſalivâ, præſertim cum prope paluſtria loca verſamur. Etenim cum æriam miſma majorem partem ſalivæ miſceatur, & implicetur, viamque intrò ſibi patet in viſcera, non tantum per aſperam arteriam, verum etiam per oſophagum, idcirco optimum erit præſervativum, ſalivam ipſam (præterquam dum comedimus) ſemper expuere; quod certè vel ipſa natura nos docet. Nam cum res inſuaves, noxiæ, foetidæ non ſolum naribus ſentimus, ſed vel nudis oculis intuemur, ſtatim ad ſpuendum impellimur. Idem profectò ſtudioſo experimento utiliſſimum ſe comperit habuiſſe narrat primus quem legerim Dobrzeſky cum ſcribat *impulſam naturam ſibi ceſſiſſe in beneficium*; ſiquidem nullo alio præſervativo remedio niſi ſola cautela, nè ſalivam deglutiret, ſed ſemper expuere, *quandiu intrâ ſpharam (ſunt ejus verba) aſſuavitatis contagioſorum morborum moraretur, ab omni contagio, à quo cæteroquin nunquam cavit, ſe feliciter tutatum fuiſſe.*

XVI. Quod ſeptimo loco probamus, affine eſt, licet contrariâ ratione, ſuperius expoſito præſidio. Scilicet nobiſcum in paluſtri ære perpetuò geſtandam eſſe ſpongiam liquido acido-volutili imbutam, cujuſmodi eſt acetum theriacale ſpiritui vini permixtum; hoc enim poros narium, atque aſperæ arteriæ benigno halitu implet, & firmat; unde æris venenati, quod etiam non deglutitâ ſalivâ intrò ſubterfugere conſuevit, partim intercipitur, partim corrigitur. Verumtamen opportune hic animadvertimus, malè ſibi conſulere, qui ſolis odoriferis, acutiſque baſtamicis abſque ullâ acidorum admixtione hiſce in caſibus utuntur: volatilia enim ſpirituofa, ac purè baſtamica meatus, texturamque internæ ſuperficiæ narium, & pulmonum ita laxant, & aperiunt, ut admittendo potius, incunandoque ærio toxico, quam intercipiendo, repellendoque viam ſternant, ac mutant.

XVII. Octavo quod ſpeſtat ad pharmaca, equidem ſuadeo iis, qui vitam juxta paludes ducunt, ut blandis, non validis ac violentis catharticis interdum per autumnum, hyemem, atque veris decurſum, totumque menſem Maium utantur: hiſ autem egent, quia conoſus ær, cum ſuaſpè natura craſſus ſit, in cauſâ eſt, ut viſcera imi ventris, præſertimque lien, atque hepar, ſubſidentibus humoribus infarciantur; quare viſcera comperiuntur, quæ ſimul alvum laxant, & ſubtiliant, tonumque viſceribus largiuntur; hujusmodi ſunt piſulæ, quæ à Præſticiſ Ruffo tribuuntur, eaſque à Paulo, & præcipuè ab Avicennâ, ubi de præſervatione à peſtilentiâ agit, video commendatas. Aſſumunt verò Aloë, Myrrham, & Crocum; ſunt qui Ammoniacum etiam addunt, atque ex iſdem exhibent ſæpè ſæpiùs in menſe plus minus ſemidrachmam. Secundò ſunt pariter magna illa antidota Theriaca, & Miſtridatum, Diaſcordium Fracaſſorii, & ſimilia. Tertio Acetum pariter antipeſtiferum, paratum ex Rad. Gentianæ, Scorzonæræ, Iriſ, Centaurii min. Tormentillæ, Contrayervæ, Angel. Pimpinellæ, cort. & fol. Cit. bacc. Laur. Juniperi, Cinnam. flor. Caryophyl. fol. Rutæ, flor. hyperici ana. ad libitum, quæ omnia poſt octiduum infuſionem in aceto q. s. bull. quod ſubindè colatum ſervatur ad uſum. Uſus autem eſt in acetariis, in odoramentis, & in jure, vel aqua dilutum meſſura unius, vel alterius cochlearis diluculo haurit. Cæterum cavendum eſt, ut ait Ceſſus, nè in ſecundâ valetudine adverſæ præſidia conſumantur: ac propterea uſum Chiniæ Chiniæ in ipſâ prophylaxi non laudamus, ſed ad caſtrenſium febrium medelam rejicimus.

XVIII. Nonò Prophylacticum remedium eſt ani-

Tom. II.

mi tranquillitas. Etenim timoris, mororisque ſpecies, ſpiritus animales, villoſque cerebri ita ener- vat, ac percellit, ut ſubindè præcordia, atque hypochondria in conſenſum languoris trahantur; quomobrem mororibus individua ſunt ſuſpiria, appetitus dejectus, pulſusque languidi; quæ quidem omnia clarè demonſtrant, partes cum ſolidas, tum fluidas in hoc pathemate non parùm labefactari; idcirco triſtibus, ac timentibus conſueto minor evadit vis cordis ad tradendam quaquaverſum ſanguinem; ſimiliterque propter contidentès muſculo- rum fibras, cutemque ipſam facilis eſt converſio re- ſtante fluida, cum ſubterfugiente ærio miſmate à corporis peripheriâ ad idem cor. Contra verò animus magnus, & conſtans, ſeu ſpes bona in ad- verſis id præſtat, ut villi ejuſdem cerebri, ac proximi- mè cordis in vividum tremorem, naturæ amicum, agantur; unde ſuccus nervorum blandè commoveri ſolet, felicitisque ac velocitatis ſuas ſemitas excurrere in præcordia. Quare ſanguis niſu ſuo, ac volatili- tate accot magnam partem noxiarum effluviarum, quæ cum ære in viſcera ſerpece adnuntur. Neque rationibus duntaxat perſuaſi hilaritatem, tanquam peſtilentium morborum antidotum, laudamus; ſed experimentis quoque admoniti idera ultra reci- pimus, ac Lectoribus perſuademus. Etenim præ- ter ea, quæ ab illis ſunt animadverti, atque à doctiſſimo Aug. Quirin. Rivino potiſſimum tradi- ta, ſcilicet in peſte timorem plus ad lædendum va- lere, quam ullam verum contagium: ita ſancè atteſte ut, *ſe nullum viſiſſe agrum ex peſte* (vidit autem innumeros in Lipſienſi) *qui non à terrore illam contraxerit*; nos quidem Collegas olim ha- buimus DD. Jo. Mariam Coſtancium, & Lucam Tomafinum, qui cum in poſtremâ peſtilentiâ, quæ ſub annis 1655. & 1656. Urbem Romam penè depopulata eſt, propriam operam ægris in Læmo- comio impendiſſent, nobis candidè ſaſſi ſunt, ſe idcirco à ſua illâ contagione evaſiſſe, quod ſtre- nuo hilarique animo donati, mortem adeò non ti- merint, ut benevoli timentium fuerint objugato- res; cæteros autem timidulos è vivis omnes exceſ- ſiſſe.

XIX. Interea hic nulla mihi erit cum Helmon- tio controverſia, ubi probaturus ille animosè con- ſidere ſummum eſſe in peſte præſervativum, acri, quo pellet, ingenio divulgavit etiam Amuleta, tum ab Ehoicis ſub formâ Idolorum, tum à ne- bulonibus, inſcriptis ſæpè ridiculis characteribus, inventa, ed ſolummodò ſpeſtare, ut animum il- lius, de cujuſ collo pendent, quanquam falſâ o- pinione, certâ tamen ſpe validiſſimè erigant; un- de ejuſdem periſpiti ope (quod Zenexon Paracel- ſus appellavit) omne malum à ſe plerumque depel- lunt. Itaque ejuſmodi Agyrtarum fraus, licet mul- titudini imponat, non omninò tamen damnanda vi- detur, cum creduli homines eadem ex falſacâ illud animi robur fœnerentur, quod à propriis infirmis viribus nunquam eſſent mutuaturi.

XX. Sed ut breviter omnem prophylaxim com- plectamur, verba huc transferemus Cornelii Ceſſi, qui, cum quæ in peſtilentiâ obſervanda ſint, enume- ret, inquit: *Vitare oportet ſatigationem, cruditatem, frigus, calorem, libidinem: ſam neque manè ſurgendum, neque pedibus nudis ambulandum, miſumque poſt cibum. Cum verò hac in omni peſtilentiâ ſcientia ſit, tum in eâ maxime, quam aſtri excitant: ad quod genus noxiæ paludum adſpirationes referuntur.*

XXI. At enim verò cum humana præſidia pro- bamus, ſacra præ cunctis maximo in pretio ha- benda eſſe cenſemus, mandamusque ut paluſtrium locorum habitatoribus cordi ſemper inhaereant. Nam cum mala omnia, præſertim verò peſtilentia

ad purganda populorum crimina à Deo immitti soleant; ut passim in Divinis paginis legitur, certè nisi nosmetipsi culpas nostras bonis operibus expiemus, atque assiduis precibus à Deo Optimo Maximo impetremus, ut pestilentias à nobis avertat; frustra tentabimus cetera præsidia, quæ in irritum p[er]irent, ubi summus Opifex benignè nostram clementerque non miseretur.

Ad curativa tandem remedia quod attinet, hæc sequenti libro fusè persequemur.

LECTORI SUO,

JOH. MARIA LANCISIUS,

Super quinque EPIDEMIIS jam describendis.

Uanquam ad enarrandas epidemias, alicui videri possit, nullâ arte, nulloque ingenii labore, sed solo sensuum testimonio, ac simplici memoria monitore opus esse; cum illa successio rerum, quæ in populari morbo contingunt, nuda videatur historia: attamen, si quis animo reputet, se, dum ejusmodi eventa describuntur, non solum simplices, verum etiam aliquando utiles Commentarios sibi adornandos suscipere: in iis certè non parùm curæ, studiique impendendum esse cognoscet: præsertim ad explorationem primarum causarum, quæ, cum sæpè multo jam tempore quacumque epidemiam soleant præcedere, rarè eos non fallunt, qui tantummodo inquirunt in illas, quæ morbum ipsum vel proximè antecedunt, vel assidue comitantur. Sed major adhuc vincenda occurrit difficultas, ubi agitur de febribus perniciosis, & castrensis, quas nos hic selegimus pertractandas; cum earum & complicata semper, dolosaque sit natura, & medela non constet multitudine remediorum, at judicii magnitudine, ac proprietate consilii, de specificis potissimum pharmacis decernentis: quæ quidem omnia non cunctis Clinicis, sed solertioribus tantum ingenii se pandunt. Nam, quanquam Artem Medicam primùm genuerit usus; ea tamen etiamnum vagiret in cunis, nisi vires ab analogismo, & perfectionem à ratione accepisset. Sole enim observationes utcumque frequentissimæ sunt, confusam duntaxat exemplorum copiam animis nostris ingerunt; nisi eadem acta partim componentes, partim sejungentes, illud nobismet ipsis lumen accendamus, cujus beneficio quidquid experientiâ compertum est, distinctè, atque ordine distributum videmus, tam in principis, & causis morborum, quàm in progressibus, atque antecessionibus. Imò evidenter conspiciamus modum (ceteroqui per se obscurissimum) conferendi, ac discernendi signa, & symptomata unius epidemice, vel unius agri in unâquaque epidemici, à signis, ac symptomatibus alterius, vel diversorum egrotantium in eadem epidemici. Undè quedam ex quibusdam colligimus præfagia, quorum gratiâ tam exitus prædici, quàm curationes maturè, atque utiliter institui possunt; quæ corè unicâ methodo ip-

samet Empirica rationis imperio subjici potest. Nam egregiè Hippocrates agens de Medicina profectû, inquit: Sic arbitror universam Artem commonstratam esse, eò quòd ex unoquoque observatio facta est, & consonantia in idem concurrerint.

Daturus autem hoc secundo libro quinque Historias insignium epidemiarum, quæ præ aliis nostrâ atate propter palustres aquas varia Ecclesiastica dittonis loca pervagata sunt, in spem erigor, haud difficulter deducendum fore, quot causis, ac modis aquei latentes tum stagnare, tum urgentibus æstivis caloribus, factâ corruptione, atque uligine in nos armari possint. Nam

Primò in Romanâ epidemici clare apparebit, pluvias, fluviasque lymphas Curatorum, & diliumque negligentiam in fossâ Hadriana Molis, quam Arcem S. Angeli appellant, pratorumque scrobibus putrescentes magnam cladem Vaticana regioni intulisse.

Secundò in Urbevetanâ liquebit, fluviales aquas in fossulis, scrobibusque cum cannabe, ac lino emortuas, sitique corruptas Civitatem illam depopulatas penè fuisse.

Tertio in Balneoregensi, non dulces modo, sed minerales etiam aquas deprehendemus, propter lapsum cretacei collis jugi cursu per æstatem interclusas, putoremque nactas in populum illum crudeliter desavuisse.

Quartò in Pisaurensi constabit, fluidas viarum, cloacarumque sordes in communem canallem confluentes, solitâ per æstivos calores fluenti aquâ destitutas, non fuisse deterfas; quamobrem putidis halitibus ibi loci calamitosum contagium induxisset.

Tandem in Ferentinatè epidemia luculenter videbimus, aquas non modo dulces, verum etiam Thermales incertis annorum recursibus solito majori copiâ suis è venis erumpentes, cum pares exitui scrobes, fossasque nequaquam invenissent, facile vicinos campos alluisse, fetoremque, lucem, ac perniciem in proxima, humilia præsertim loca transmississe. Quamobrem nemo non videbit quantâ vigilantiam, quantoque studio, quò minus aquæ putrescant, animadvertendum sit; nè idem elementum, quod maximum vitæ nostræ præsidium est, perniciem, mortemque hominibus afferat.